

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa M. J.

przeciwko P. G.

o ustalenie istnienia stosunku pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 11 stycznia 2022 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy

i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 22 września 2020 r., sygn. akt XI Pa [...],

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2) przyznaje radcy prawnemu K. G. od Skarbu Państwa –
Sądu Okręgowego w K. kwotę 2025 (dwa tysiące dwadzieścia
pięć) złotych powiększoną o obowiązującą stawkę podatku
od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy
prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 22 września 2020 r. oddalił apelację wniesioną przez powoda M. J. od wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 23 grudnia 2019 r., oddalającego powództwo przeciwko pozwanemu P.G. o ustalenie istnienia stosunku pracy, o wydanie świadectwa pracy, o odszkodowanie za niewydanie świadectwa pracy oraz o

odszkodowanie z tytułu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracodawcy wobec pracownika.

Powód M.J. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w K., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 22 § 1 k.p. oraz art. 22 § 1² k.p.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które zawarł w pytaniu, czy w ramach zasady swobody umów strony stosunku prawnego, wynikającego z umowy o pracę, mogą tak ukształtować treść tego stosunku, by podstawą rozliczenia wynagrodzenia pracownika była wystawiana przez niego faktura VAT?

Zdaniem skarżącego, punktem wyjścia dla dalszych rozważań winno być stwierdzenie, że żaden z przepisów Kodeksu pracy (a w szczególności art. 77¹ i nast.) nie wyklucza wprost umówienia się przez strony stosunku pracy na taką formę wypłacania wynagrodzenia za pracę, w jakiej byłoby ono opisane w wystawianej przez pracownika fakturze. Rozważając rzecz w kontekście regulacji art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 353¹ k.c. przy zastosowaniu art. 300 k.p. nie sposób więc uznać, iż sam fakt wystawiania przez pracownika faktury VAT uderza w istotę stosunku prawa pracy. Sam fakt wystawienia faktury VAT nie może bowiem dezawuować *a priori* twierdzenia, że wystawiono ją w ramach stosunku pracy, skoro w konkretnych stanach faktycznych stosunek zlecenia z samozatrudnionym jest w swojej istocie tożsamy ze stosunkiem prawno-pracowniczym, zaś okoliczność wystawienia faktury VAT pozostaje neutralna dla istoty stosunku prawnego. Podobnie rzecz się ma z kierownictwem pracodawcy. W umowach zlecenia z samozatrudnionymi pracownikami owo kierownictwo może być identyczne w swej treści jak w stosunku o pracy. W tym zakresie pełne zastosowanie znajduje zasada swobody umów wynikająca z art. 353¹ k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą

i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych warunków.

Przed wszystkim należy podkreślić, że skarżący odnosi występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego do przepisów, który w ogóle nie zostały przez niego powołane w podstawach zaskarżenia (art. 77¹ i następne k.p., art. 353¹ k.c. oraz przepisy ustawy o podatku od towarów i usług, na podstawie których wystawiana jest faktura VAT). Wyjątkiem jest jedynie także powołany we wniosku art. 22 § 1 k.p. Tymczasem, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005).

Niezależnie od tego Sąd Najwyższy zauważa, że zgodnie z ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sądy obu instancji skarżący (nazywany zresztą w łączącej strony umowie zleceniobiorcą, a nie pracownikiem) wykonywał zadania w pełni samodzielnie, bez bieżącego kierownictwa pozwanego (nazwanego w umowie zleceniodawcą), sam decydował o wyborze środków i metod służących wykonaniu zlecenia. Pozwany nie ingerował z kolei w sposób wykonywania zadań przez skarżącego, nie wyznaczał mu miejsca i czasu wykonywania umowy, nie wydawał mu żadnych poleceń, miał z nim też bardzo ograniczony kontakt. W łączącym strony stosunku prawnym nie występowały więc elementy podporządkowania służbowego skarżącego, co jest niezbędne, aby dany stosunek uznać za stosunek pracy. W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że podporządkowanie pracownika kierownictwu pracodawcy jest wiodącą cechą rzeczywiście odróżniającą stosunek pracy od innych stosunków prawnych (art. 22 § 1 k.p.), co powoduje, że choć pracownik świadczący pracę w warunkach podporządkowania autonomicznego sam organizuje sobie pracę oraz nie pozostaje pod stałym i bezpośrednim nadzorem osoby działającej w imieniu pracodawcy, to jednak nawet w odniesieniu do podporządkowania autonomicznego należy przyjąć, że pracodawca zachowuje prawo wydawania pracownikowi wiążących poleceń dotyczących pracy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2020 r., I PK 126/19 (OSNP 2021 nr 6, poz. 61 i powołane tam przykłady orzecznictwa).

Skarżący w istocie próbuje natomiast pod pozorem występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego zwalczyć te ustalenia. Sąd Najwyższy podkreśla w związku z tym, że powoływanie się na błąd w przeprowadzonej ocenie dowodów i dokonanych na tej podstawie ustaleniach faktycznych nie może być podstawą skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.), ponieważ ustalenia te są wynikiem swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sąd *meriti*. Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest zaś związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie i tak musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu powołanych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku.

Ostatecznie należy też zauważyć, że wystawianie faktur jest jednym z podstawowych zadań każdego przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą. Faktura stanowi potwierdzenie wykonania związanej z działalnością usługi lub sprzedania towaru, a nie pracy w ramach stosunku pracy. Faktury VAT, co do zasady, wystawia podatnik, o którym mowa w art. 15 ustawy, czyli podatnik prowadzący działalność gospodarczą. Obowiązek wystawienia takiej faktury występuje w przypadku dokonania czynności podlegającej opodatkowaniu VAT na terytorium Polski i wystawiają je czynni podatnicy VAT.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 4 ust. 3 w związku z § 15 ust. 1 i w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, orzekł jak w sentencji postanowienia.